

Lagutskottets betänkande

1986/87:26

om följdlagstiftning till äktenskapsbalken
m. m. (prop. 1986/87:86 delvis)

LU
1986/87:26

Sammanfattning

I betänkandet behandlas proposition 1986/87:86, vari läggs fram förslag om följdlagstiftning till äktenskapsbalken m. m. I propositionen föreslås att såväl äktenskapsbalken som lagen om sambors gemensamma hem skall träda i kraft den 1 januari 1988. Vidare föreslås följdändringar i ett stort antal lagar. Följdändringarna är i huvudsak av teknisk natur. Ändringar av saklig beskaffenhet föreslås dock när det gäller brottsbalkens regler om tillgreppsbrott mot närstående m. m. och bestämmelserna i försäkringsavtalslagen (1927:77) om jämkning av förmånstagarförordnanden.

Två i propositionen framlagda lagförslag kommer att behandlas av utskottet i samband med proposition 1986/87:90 om ny konkurslag resp. proposition 1986/87:124 om de homosexuellas situation i samhället.

I betänkandet behandlar utskottet också tre med anledning av propositionen väckta motioner; vari bl. a. yrkas att ikraftträdandetidpunkten för äktenskapsbalken m. m. skall senareläggas.

Utskottet tillstyrker bifall till propositionen och avstyrker bifall till motionerna. Till betänkandet har fogats en reservation (m, fp, c) och ett särskilt yttrande (m).

Propositionen

I propositionen föreslår regeringen (justitiedepartementet) – efter hörande av lagrådet – att riksdagen antar i propositionen framlagda förslag till

1. lag om införande av äktenskapsbalken,
2. lag om ikraftträdande av lagen (1987:000) om sambors gemensamma hem,
3. lag om ändring i föräldrabalken,
4. lag om ändring i jordabalken,
5. lag om ändring i brottsbalken,
6. lag om ändring i rättegångsbalken,
7. lag om ändring i utskökningsbalken,
8. lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)
9. lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap,
10. lag om ändring i lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt.

11. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,
12. lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva,
13. lag om ändring i lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden.
14. lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.
15. lag om ändring i lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag,
16. lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stads- hypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,
17. lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),
18. lag om ändring i rennäringslagen (1971:437),
19. lag om ändring bostadsrättslagen (1971:479),
20. lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),
21. lag om ändring i vapenlagen (1973:1176),
22. lag om ändring i riksdagsordningen,
23. lag om ändring i gruvlagen (1974:342),
24. lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer,
25. lag om ändring i lagen (1982:352) om rätt till fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt,
26. lag om ändring i lagen (1985:658) om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället,
27. lag om ändring i konkurslagen (1987:000).

Lagförslagen 1–3 och 5–26 har intagits i *bilaga* till betänkandet.

Lagförslag 4 kommer att behandlas av utskottet i betänkandet LU 1986/87:28 i samband med behandlingen av regeringens proposition 1986/87:124 om de homosexuellas situation i samhället, och lagförslag 27 kommer att behandlas av utskottet i betänkandet LU 1986/87:32 i samband med behandlingen av regeringens proposition 1986/87:90 om ny konkurslag.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll hänvisas till vad utskottet anför nedan på s. 3–5.

Motionsyrkanden

1986/87:L130 av Per-Olof Strindberg m. fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att äktenskapsbalken skall träda i kraft först den 1 januari 1990.
2. att riksdagen, för det fall att sambolagen antas, beslutar att denna skall träda i kraft först den 1 januari 1990.
3. att riksdagen avslår samtliga följdändringar till sambolagen som föreslås i proposition 1986/87:86 om följdlagstiftning till äktenskapsbalken m. m.

1986/87:L131 av Ulla Orring m. fl. (fp) vari yrkas

1. att riksdagen, med ändring av regeringens förslag, beslutar att äktenskapsbalken och lag om införande av äktenskapsbalken samt därtill hörande följdändringar i resp. lag träder i kraft den 1 januari 1989,

2. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts angående den framtida lagtillämpningen vid övergången mellan nu gällande lag och den som föreslås träda i kraft.

1986/87:L132 av Martin Olsson m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att äktenskapsbalken, ändringarna i ärvdabalken och lagen om sambors gemensamma hem samt lagändringar i anledning av dessa lagar skall träda i kraft den 1 januari 1989.

Utskottet

Allmän bakgrund

Riksdagen har den 8 april 1987 beslutat anta regeringens i proposition 1986/87:1 framlagda förslag till äktenskapsbalk, lag om ändring i ärvdabalken och lag om sambors gemensamma hem (LU 1986/87:18, rskr. 159). Äktenskapsbalken (ÄktB) skall ersätta den nuvarande giftermålsbalken (GB). I den nya balken har gällande regler i GB om äktenskaps ingående och upplösning samt om makars underhållsskyldighet arbetats in i huvudsakligen oförändrat skick. Nyheterna i ÄktB avser främst bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden. De nya reglerna i ärvdabalken syftar till att skapa ett starkare ekonomiskt skydd för en efterlevande make vid den andra makens död. Bl. a. kommer en efterlevande make att arva före gemensamma barn. I lagen om sambors gemensamma hem (sambolagen) ges regler om hur det gemensamma hemmet skall delas i fall då ett samboförhållande upphör. Även sambolagen syftar till att ge skydd åt en ekonomiskt svagare part. Varken äktenskapsbalken eller sambolagen innehåller några ikraftträdande- eller övergångsbestämmelser. I övergångsbestämmelserna till den nämnda lagen om ändring i ärvdabalken anges att den träder i kraft samtidigt som äktenskapsbalken.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag till en lag om införande av äktenskapsbalken och en lag om ikraftträdande av sambolagen, s. k. promulgationslagar, samt till följdändringar i ett stort antal lagar.

Promulgationslagen till äktenskapsbalken innehåller föreskrifter om balkens ikraftträdande och om upphävande av giftermålsbalken och lagen (1959:157) med särskilda bestämmelser om makars gemensamma bostad samt övergångsbestämmelser. Promulgationslagen till sambolagen innehåller föreskrifter om lagens ikraftträdande och om upphävande av lagen (1973:651) om ogifta samboendes gemensamma bostad.

I propositionen föreslås att äktenskapsbalken, sambolagen och följdändringarna skall träda i kraft den 1 januari 1988 och att vid ikraftträdandet den nya lagstiftningen i princip skall bli tillämplig i sin helhet även på bestående äktenskap och samboförhållanden. Undantag görs dock för äktenskap som har ingåtts före år 1921 för vilka den äldre giftermålsbalken i huvudsak föreslås gälla även i fortsättningen.

Undantag görs också för de fall när talan om äktenskapsskillnad väckts eller den ena maken avlidit före ikraftträdandet. I dessa fall tillämpas äldre rätt fortfarande. Även i fråga om sambolagen gäller att de nya reglerna inte skall tillämpas när samboförhållandet har upphört före ikraftträdandet.

Förslagen till följdändringar är i huvudsak av lagteknisk natur. Vissa sakliga ändringar föreslås dock. Sålunda föreslås i fråga om brottsbalken bl. a. att bestämmelserna om bodräkt (8 kap. 4 §) skall upphävas och att reglerna om åtalsbegränsning för vissa tillgreppsbrott (8 kap. 13 §) skall ges en mera generell utformning. Dessa regler bör enligt förslaget omfatta var och en som inte endast tillfälligt sammanbor med gärningsmannen. Vidare föreslås att regeln om ansvarsfrihet för närstående vid skyddande av brottsling (8 kap. 17 §) skall ges en utformning som möjliggör en friare intresseavvägning.

Även förslaget till följdändringar i lagen (1927:77) om försäkringsavtal (FAL) innehåller vissa materiella ändringar. Reglerna om jämkning av förmånstagarförordnanden (104 §) såväl förenklas som anpassas till den nya äktenskapslagstiftningen. Ändringarna innebär att ett förmånstagarförordnande skall kunna jämkas till förmån för efterlevande make och bröstarvingar om en tillämpning av förordnandet skulle leda till oskäliga resultat. En särskild jämkningsregel föreslås gälla för det fallet att försäkringstagaren vid sin död låg i skilsmässa eller var skild utan att ha gjort bodelning. Den efterlevande skall då ha rätt till jämkning för att få ut sin bodelningsandel. Rätten att påkalla jämkning enligt de nya reglerna skall preskriberas ett år efter det att bouppteckning har avslutats eller dödsboanmälan gjorts. I FAL intas också en bestämmelse om att ett förmånstagarförordnande till make skall anses förfallet om makarna låg i skilsmässa vid försäkringstagarens död (105 §). En sådan regel anses i praxis redan gälla. Slutligen föreslås att de nya jämkningsreglerna också skall gälla i fråga om olycksfalls- och sjukförsäkringar.

Förslagen i propositionen till ändringar i brottsbalken bygger såvitt gäller tillgreppsbrotten på förmögenhetsbrottsutredningens (Ju 1976:04) förslag i betänkandet (SOU 1983:50) Översyn av lagstiftningen om förmögenhetsbrott utom galdenärsbrott.

Till grund för lagförslagen i övrigt i propositionen utom såvitt avser ändringarna i FAL, ligger familjelagssakkunnigas betänkande (SOU 1981:85) Äktenskapsbalk.

I propositionen framhålls att de nya reglerna medför behov av följdändringar i bl. a. lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt. Denna lag ses för närvarande över av arvs- och gåvoskattekommittén. Chefen för finansdepartementet avser enligt vad som anförs i propositionen att senare lägga fram de förslag till ändrade arvsskatteregler som behövs för tiden intill dess att en ny arvslagstiftning på grundval av kommitténs arbete kan träda i kraft. I samband därmed kommer han också enligt vad som uppges i propositionen att lägga fram de förslag till följdändringar i kommunalskattelagen (1928:370) som behövs. Propositionen innehåller därför inte några förslag till följdändringar i dessa lagar.

Även erforderliga lagändringar i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynders-

Tidpunkten för ikraftträdandet m. m.

Som tidigare nämnts föreslås i propositionen att den nya lagstiftningen på äktenskapsrättens område liksom sambolagen i sin helhet skall träda i kraft den 1 januari 1988 och i princip bli tillämplig också på bestående rättsförhållanden.

I motionerna 1986/87:L130 (m), 1986/87:L131 (fp) och 1986/87:L132 (c) riktas kritik mot den föreslagna ikraftträdandetidpunkten. Motionärerna framhåller att den nya lagstiftningen blir av genomgripande betydelse för det stora flertalet människor i vårt land och att det redan av detta skäl är angeläget att övergångstiden inte blir för kort. Härtill kommer enligt motionärerna att de nya reglerna avses få retroaktiv verkan i förhållande till redan ingångna äktenskap och inledda samboförhållanden, något som ställer särskilda krav på en generöst tilltagen övergångstid. Sålunda måste allmänheten ges en tillfredsställande information om de nya reglerna för att förhindra att enskilda personer drabbas av rättsförluster på grund av bristande kännedom om ändringarna. Vidare måste de enskilda ges möjlighet att överväga vilka åtgärder de behöver vidta inför övergången till det nya regelsystemet. Motionärerna nämner som exempel att många människor kan komma att behöva skriva om äktenskapsförord och testamenten. I motionerna L130 och L131 framhålls också att de nya reglerna medför ett stort behov av utbildning för praktiskt verksamma jurister. Motionärerna i motionerna L131 och L132 påtalar att det, mot bakgrund av att förberedelsearbetet inför den nu aktuella reformen pågått ända sedan 1969 då familjelagssakkunniga tillkallades, nu saknas anledning att pressa fram ett ikraftträdande. Enligt motionerna L130 och L132 har man i samband med tidigare reformer av motsvarande betydelse låtit betydligt längre tid löpa mellan riksdagens beslut att anta lagstiftningen och ikraftträdandet.

I motion L130 yrkas (yrkandena 1 och 2) att tidpunkten för äktenskapsbalkens och sambolagens ikraftträdande bestäms till den 1 januari 1990. I motionerna L131 yrkande 1 och L132 hemställs att tidpunkten för ikraftträdandet bestäms till den 1 januari 1989.

Utskottet vill för sin del erinra om att de regler som för närvarande gäller i fråga om förmögenhetsordningen i äktenskap och behandlingen av makars egendom när äktenskapet upplöses i allt väsentligt tillkom när GB infördes år 1920. Som utskottet framhöll vid behandlingen av förslaget till ÄktB (LU 1986/87:18) har samhällsutvecklingen fört med sig att GB:s regler kommit att te sig otidsenliga. Många av dessa regler tillämpas inte heller längre. Utskottet kan också konstatera att genom äktenskapsbalken införs regler som bygger på nutida värderingar och som är anpassade till dagens samhälle. Enligt utskottets mening är det mot denna bakgrund angeläget att, som föreslås i propositionen, äktenskapsbalken blir tillämplig i sin helhet vid ikraftträdandet. För en sådan ordning talar också praktiska skäl. När giftermålsbalken infördes år 1920 valde man att — med vissa undantag — låta den äldre giftermålsbalken vara tillämplig på makars

förmögenhetsförhållanden när äktenskapet hade ingåtts före ikraftträdandet av den nya balken. Under lång tid har därför två olika regelsystem tillämpats, vilket har medfört stora olägenheter. En liknande situation bör inte uppkomma i framtiden. Det sagda gäller även i tillämpliga delar i fråga om sambolagen.

Utskottet ställer sig således bakom principen att ÄktB och sambolagen skall bli tillämpliga fullt ut vid ikraftträdandet. Som framhålls i motionerna kommer en sådan ordning att innebära att de nya reglerna blir gällande även för bestående rättsförhållanden och reglerna kommer därmed att ges en retroaktiv verkan. Eftersom den allmänna grundsatsen om att en ny lag inte bör ges tillämpning på rättsförhållanden som uppkommit före lagens ikraftträdande inte anses gälla inom familjerättens område (se KU 1974:60) möter inte hinder mot att ÄktB och sambolagen i sin helhet blir tillämpliga vid ikraftträdandet. Som föreslås i propositionen bör dock vissa undantag göras från principen om att de nya reglerna skall få genomslag i sin helhet. Till denna fråga återkommer utskottet nedan.

När det gäller frågan om ikraftträdandetidpunkten kan utskottet helt dela motionärernas uppfattning om vikten av att denna bestäms under hänsynstagande till det förberedelsearbete som krävs inför reformens genomförande. Vid riksdagsbehandlingen av förslaget till äktenskapsbalk framhöll utskottet att det med hänsyn till den nu aktuella reformens betydelse för det helt övervägande antalet människor i vårt land är mer angeläget än eljest då ny lagstiftning genomförs att en allsidig och brett upplagd information om de nya reglerna och deras konsekvenser kommer till stånd. Som framhålls av motionärerna måste vidare praktiskt verksamma jurister utbildas i de nya bestämmelserna samt allmänheten ges tillfälle att ta ställning till vilka åtgärder som i det enskilda fallet kan behöva vidtas inför reformens genomförande.

Det nu anförda talar för en förhållandevis lång övergångsperiod. Samtidigt måste det emellertid beaktas att den beslutade reformen av äktenskapsrätten m. m. fyller ett angeläget behov och att det därför är viktigt att den kan träda i kraft så snart som möjligt. Vid en avvägning av de delvis motstridiga intressen som sålunda gör sig gällande finner utskottet att den i propositionen föreslagna tidpunkten, den 1 januari 1988, bör kunna godtas. Utskottet har härvid beaktat att huvuddragen av den nya lagstiftningen varit kända sedan länge. Propositionen om äktenskapsbalken m. m. framlades sålunda för riksdagen redan i slutet av oktober 1986, och utskottet avgav sitt betänkande i ärendet den 10 mars 1987. Lagrådsremissen med förslag till följdlagstiftning beslutades i början av december 1986, och lagrådets yttrande över den avlämnades i slutet av januari 1987.

På grund av det anförda tillstyrker utskottet bifall till propositionen i aktuell del och avstyrker bifall till motionerna L130 yrkandena 1 och 2, L131 yrkande 1 och L132.

I motion L130 (m) erinras om att moderata samlingspartiet i samband med behandlingen av förslaget till sambolag motsatte sig att denna lag antogs samt att riksdagen vid tiden för motionens väckande ännu inte fattat beslut om lagstiftningen. Mot denna bakgrund yrkar motionärerna (yrkande 3) avslag på samtliga de följdändringar till sambolagen som föreslås i propositionen.

Utskottet erinrar om att som tidigare nämnts riksdagen den 8 april i år antagit sambolagen. De nu föreslagna följdändringarna bör således genomföras. Förslagen i sig föranleder inte några särskilda uttalanden från utskottets sida. Utskottet tillstyrker således bifall till propositionen även i denna del och avstyrker bifall till motion L130 yrkande 3.

Vissa frågor om övergångsreglerna

Som ovan redovisats blir i princip ÄktB omedelbart tillämplig på de rättsförhållanden som består vid ikraftträdandet. Enligt 2 § promulgationslagen skall sålunda vid ÄktB:s ikraftträdande GB upphöra att gälla, dock med den begränsning som följer av promulgationslagen. Bestämmelser om sådana begränsningar av ÄktB:s tillämplighet finns i 4–14 §§ promulgationslagen. I propositionen redovisar departementschefen vissa synpunkter på frågan vilka övergångsprinciper som bör gälla. Huvudregeln anges böra vara att ÄktB i sin helhet skall bli tillämplig omedelbart. Det görs dock ett tillägg av innebörd att man även på det familjerättsliga området bör beakta de skäl som ligger bakom den annars inom civilrätten gällande grundsatsen att en ny lag inte bör ges tillämpning på rättsförhållanden som uppkommit före lagens ikraftträdande.

Lagrådet framhåller i sitt yttrande att familjelagssakkunniga i sitt betänkande gjort något mera utförliga uttalanden om räckvidden av undantagen från huvudregeln om ÄktB:s omedelbara tillämplighet. Enligt lagrådet var de sakkunnigas tanke uppenbarligen att övergångsproblem av undantagsnatur borde kunna lösas genom att i rättstillämpningen hänsyn skulle tas till de allmänna grundsatser på vilka övergångsregleringen vilar, dvs. att ÄktB i princip skall slå igenom när det gäller egentlig omstrukturering av äktenskapsrätten men att – när hinder inte möter från den synpunkten – avtal och andra rättshandlingar som förekommit under äldre rätts tid skall bedömas utifrån det rättsläge som gällde när rättshandlingen företogs. Lagrådet framhåller att departementschefens uttalande inte synes vara att uppfatta såsom ett avståndstagande från detta synsätt.

Lagrådet anser sig i princip kunna godta en sådan uppläggning i fråga om övergångsproblematiken. Lagrådet gör dock vissa preciserande uttalanden för att närmare klargöra hur rättshandlingar som tillkommit under äldre rätts tid skall vara att bedöma efter ÄktB:s ikraftträdande.

I slutprotokollet ansluter sig departementschefen till lagrådets uttalande. Motionärerna i motion L131 (fp) framhåller att ett omedelbart ikraftträdande förutsätter att de övergångsproblem som kan uppkomma för enskilda människor kan lösas på ett smidigt sätt. Enligt motionärerna måste utgångspunkten vid en eventuell framtida tolkning av innebörden i en rättshandling vara parternas avsikt med rättshandlingen vid tidpunkten för dess ingående. Motionärerna hänvisar till lagrådets ovan redovisade uttalanden och framhåller att dessa uttalanden kompletterade med vad motionärerna anför om tolkningsföreträde för parternas avsikt ger erforderlig garanti för att en mjuk tillämpning av övergångsbestämmelserna skall bli huvudregel. De yrkar (yrkande 2) att det anförda ges regeringen till känna.

Utskottet har i det föregående avsnittet ställt sig bakom förslaget i

propositionen om att ÄktB i sin helhet skall bli omedelbart tillämplig vid ikraftträdandet. I likhet med departementschefen anser utskottet dock att vissa uttryckliga undantag bör göras från principen om att ÄktB skall få genomslag fullt ut. Undantagsbestämmelserna bör såsom föreslås i propositionen ta sikte på de mest betydelsefulla spörsmålen, medan det får överlämnas åt rättstillämpningen att finna lösningar på övriga övergångsfrågor som kan uppkomma. Utskottet har inte några erinringar mot de föreslagna undantagsreglerna.

När det gäller metoden för lösningen av de övergångsfrågor som inte omfattas av undantagsbestämmelserna kan utskottet i likhet med departementschefen ansluta sig till vad lagrådet anför.

ÄktB bör således i princip tillämpas när det gäller egentlig omstrukturering av äktenskapsrätten. Om hinder inte möter från denna synpunkt bör avtal och andra rättshandlingar som ingåtts före ikraftträdandet bedömas utifrån det rättsläge som rådde när rättshandlingen företogs. Att som motionärerna förespråkar också parternas avsikt med rättshandlingen skall vägas in vid bedömningen av huruvida ÄktB eller äldre rätt skall tillämpas på den kan utskottet inte förorda. En sådan ordning låter sig inte förenas med de av lagrådet och departementschefen uppdragna riktlinjerna för lösning av övergångsproblemen och skulle i vissa fall kunna stå i direkt strid med riktlinjerna. Som exempel härpå vill utskottet hänvisa till vad lagrådet anför om att en naturlig princip synes vara att avtal och andra rättshandlingar, som ingåtts under GB:s tid och som enligt då gällande regler var ogiltiga men som inte skulle vara ogiltiga enligt ÄktB:s regler, inte tar åt sig giltighet i och med ÄktB:s ikraftträdande. Skulle parternas avsikt med rättshandlingen tillmätas betydelse i ett sådant fall skulle det kunna leda till att rättshandlingen ändock bedömdes som giltig. En annan sak är att parternas syfte med en rättshandling självfallet har betydelse när det gäller tolkningen av avtalets närmare innebörd, exempelvis huruvida rättshandlingen innefattar köp eller gåva. Att parternas vilja skall beaktas vid tolkning av avtal och andra rättshandlingar följer av sedan länge tillämpade rättsregler och kräver inte något särskilt uttalande från riksdagens sida.

På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till yrkande 2 i motion L131.

Propositionen i övrigt

I propositionen läggs fram förslag till ändringar i ett stort antal författningar. Lagändringarna är huvudsakligen av lagteknisk karaktär och innebär en anpassning till de nya reglerna i ÄktB och sambolagen. Sådana ändringar föreslås i bl. a. jordabalken och lagen (1985:658) om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället.

Med anledning av de sålunda föreslagna ändringarna vill utskottet erinra om att riksdagen vid två tillfällen tagit upp frågan huruvida inte sambor borde likställas med makar i arrenderättsliga sammanhang. Vid riksdagsbehandlingen av 1984 års reform av arrendelagstiftningen (prop. 1983/84:136, LU 35, rskr. 394) framhöll utskottet sålunda att när det gällde såväl

jordägarens rätt att återta arrendestället enligt 9 kap. 31 § jordabalken som jordbruksarrendatorns rätt att överlåta arrendet det fanns starka skäl för att här med make jämställa den som jordägaren resp. arrendatorn sammanlever med under äktenskapsliknande förhållanden. Med hänsyn till att frågan om sambors ekonomiska förhållanden övervägdes inom justitiedepartementet ansåg sig utskottet visserligen inte då böra förorda en ändring av arrendereglerna. Utskottet förutsatte dock att frågan fick en tillfredsställande lösning i samband med ställningstagandet till familjelagssakkunnigas förslag. Riksdagen följde utskottet.

Frågan togs åter upp vid behandlingen av förslaget till lag om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället (prop. 1983/84:136, LU 1984/85:35, rskr. 309). Enligt utskottet fanns det starka skäl för att i den aktuella lagen föra in ett uttryckligt undantag också för dem som bor tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. Med hänsyn till att frågan om lagstiftning om sambors ekonomiska förhållanden fortfarande var aktuell, ansåg sig utskottet visserligen inte då böra förorda någon ändring i reglerna. Utskottet förutsatte dock att frågan fick en tillfredsställande lösning i samband med ställningstagandet till förslagen om sambors ekonomiska förhållanden. Riksdagen följde utskottet.

När det gäller frågan huruvida i lagstiftningen sambor mera allmänt bör jämföras med makar framhåller departementschefen i den nu aktuella propositionen att sambolagen grundar sig på uppfattningen att man inte bör skapa så utförliga regler för sambor att man därigenom åstadkommer vad som skulle kunna betecknas som ett äktenskapsliknande system av lägre dignitet. De som vill att ett mera heltäckande juridiskt system skall tillämpas på deras samlevnad får alltså enligt departementschefen låta registrera sin samlevnad genom att ingå äktenskap.

Att i fastighetsrättslig eller annan lagstiftning allmänt jämföras sambo med make skulle, fortsätter departementschefen, strida mot den syn på frågan om lagreglering av samboförhållanden som ligger till grund för förslagen i propositionen om äktenskapsbalk m. m. I stället bör man enligt hans mening analysera varje lagstiftningsfråga för sig och överväga i vad mån det — främst med hänsyn till den svagare parten — är påkallat med särskilda lösningar av de juridiska problem som kan uppstå vid samboförhållanden.

Med hänsyn till det anförda är departementschefen inte beredd att föreslå några ändringar av det ovan antydda slaget i t. ex. arrendelagstiftningen.

Utskottet kan för sin del instämma i vad departementschefen anför i frågan huruvida sambor mera allmänt bör jämföras med makar. Utskottet kan därför i och för sig också godta att några förslag med sådan inriktning inte framlagts beträffande den arrenderättsliga lagstiftningen. Skulle det i framtiden visa sig att det uppkommer negativa konsekvenser av att samboförhållanden inte jämföras med äktenskap på det fastighetsrättsliga området får frågan övervägas på nytt.

Utöver vad utskottet ovan anför föranleder propositionen inte några uttalanden från utskottets sida.

Utskottet hemställer

1. beträffande *lagförslagen*

att riksdagen med avslag på motionerna 1986/87:L130, 1986/87:L131 yrkande 1 och 1986/87:L132 antar de i proposition 1986/87:86 framlagda förslagen till

dels lag om införande av äktenskapsbalken,

dels lag om ikraftträdande av lagen (1987:000) om sambors gemensamma hem,

dels lag om ändring i föräldrabalken,

dels lag om ändring i brottsbalken,

dels lag om ändring i rättegångsbalken,

dels lag om ändring i utskökningsbalken,

dels lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),

dels lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap,

dels lag om ändring i lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt,

dels lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,

dels lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva,

dels lag om ändring i lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden,

dels lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,

dels lag om ändring i lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag,

dels lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,

dels lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),

dels lag om ändring i rennäringslagen (1971:437),

dels lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479),

dels lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),

dels lag om ändring i vapenlagen (1973:1176),

dels lag om ändring i riksdagsordningen,

dels lag om ändring i gruvlagen (1974:342),

dels lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer,

dels lag om ändring i lagen (1982:352) om rätt till fastighetsförvärf för ombildning till bostadsrätt,

dels lag om ändring i lagen (1985:658) om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället.

2. beträffande *lösning av vissa övergångsfrågor*

att riksdagen avslår motion 1986/87:L131 yrkande 2.

Stockholm den 23 april 1987

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Ewa Hedkvist Petersen (s), Hans Rosengren (s) och Ulla-Britt Åbark (s).

LU 1986/87:26

Reservation

Lagförslagen (mom. 1)

Per-Olof Strindberg (m), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m) och Marianne Karlsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "När det" och slutar med "och L132" bort ha följande lydelse:

När det gäller frågan om ikraftträdandetidpunkten kan utskottet helt ställa sig bakom motionärernas uppfattning om vikten av att denna bestäms under hänsynstagande till det förberedelsearbete som krävs inför reformens genomförande. Som utskottet framhöll vid riksdagsbehandlingen av förslaget till äktenskapsbalk kommer de nya bestämmelserna att få en genomgripande betydelse för det helt övervägande antalet människor i vårt land. Viktiga förändringar sker av sedan länge väl kända regler på äktenskaps- och arvsrättens område. Till detta kommer att de nya reglerna föreslås få retroaktiv verkan i förhållande till redan ingångna äktenskap och inledda samboförhållanden. Utskottet vill därför med kraft understryka att det är synnerligen angeläget att allmänheten ges information i en sådan omfattning att det inte uppstår risk för att människor skall drabbas av rättsförluster på grund av bristande kännedom om de nya reglerna. Sålunda måste enskilda personer ges möjlighet att ta ställning till om de nya reglerna bör föranleda dem att exempelvis skriva testamenten eller äktenskapsförord. Som framhålls av motionärerna medför reformen vidare ett stort behov av utbildning för praktiskt verksamma jurister. Vid ett ställningstagande till ikraftträdandetidpunkten måste således hänsyn tas till att människors behov av information och juridisk rådgivning inför reformen kan tillgodoses på ett tillfredsställande sätt.

Med hänvisning till det anförda anser utskottet att den i propositionen föreslagna övergångsperioden är alltför snävt tilltagen. I sammanhanget vill utskottet också erinra om vad som anfördes i konstitutionsutskottets tidigare nämnda betänkande om att en lagstiftning som avses bli tillämplig på redan bestående rättsförhållanden självfallet måste inriktas på en varsam övergång.

Eftersom förberedelsearbetet för den aktuella reformen pågått i drygt 15 år, under vilken tid gällande regler sålunda kunnat godtas, saknas det enligt utskottets mening anledning att nu snabbt tvinga fram ett ikraftträdande. En längre övergångstid än den som föreslås i propositionen skulle för övrigt stå i bättre överensstämmelse med den praxis som hittills tilläm-

pats beträffande reformer av sådan omfattning och betydelse som den nu aktuella.

LU 1986/87:26

Sammanfattningsvis anser utskottet således att reformens ikraftträdande bör framflyttas och lämpligen äga rum först den 1 januari 1989. Utskottet tillstyrker därmed bifall till motionerna L131 yrkande 1 och L132. Ställningstagandet innebär också att önskemålet i motion L130 yrkandena 1 och 2 i väsentlig mån tillgodosätts.

dels att utskottet under moment 1 bort hemställa:

1. beträffande *lagförslagen*

att riksdagen med bifall till motionerna 1986/87:L131 yrkande 1 och 1986/87:L132 och med anledning av motion 1986/87:L130 yrkandena 1 och 2 samt med motion 1986/87: L130 yrkande 3 antar de i proposition 1986/87: 86 framlagda förslagen till

dels lag om införande av äktenskapsbalken,

dels lag om ikraftträdande av lagen (1987:000) om sambors gemensamma hem,

dels lag om ändring i föräldrabalken,

dels lag om ändring i brottsbalken,

dels lag om ändring i rättegångsbalken,

dels lag om ändring i utsökningsbalken,

dels lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1),

dels lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap,

dels lag om ändring i lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt,

dels lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,

dels lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva,

dels lag om ändring i lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden,

dels lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk,

dels lag om ändring i lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag,

dels lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar,

dels lag om ändring i fastighetsbildningslagen (1970:988),

dels lag om ändring i rennäringslagen (1971:437),

dels lag om ändring i bostadsrättslagen (1971:479),

dels lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429),

dels lag om ändring i vapenlagen (1973:1176),

dels lag om ändring i riksdagsordningen,

dels lag om ändring i gruvlagen (1974:342),

dels lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer,

dels lag om ändring i lagen (1982:352) om rätt till fastighetsförvärf för ombildning till bostadsrätt,

dels lag om ändring i lagen (1985:658) om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället.

med den ändringen att ikraftträdandetidpunkten för äktenskapsbalken, lagen (1987:000) om sambors gemensamma hem samt övriga lagförslag bestäms till den 1 januari 1989.

LU 1986/87:26

Särskilt yttrande

Per-Olof Strindberg, Allan Ekström och Nic Grönvall (alla m) anför:

Lagförslagen (mom. 1)

I moderatmotionen L130 yrkas att äktenskapsbalken icke skall träda i kraft förrän den 1 januari 1990 eller sålunda ett år senare än den i reservationen utsatta tiden.

De i reservationen anförda skälen talar onekligen till förmån även för sådan ytterligare senarelagd ikraftträdandetidpunkt.

För att uppnå en gemensam borgerlig ståndpunkt och därmed ge denna större tyngd har vi emellertid avstått från att här vidhålla det i motionen framställda yrkandet.

1 Förslag till

Lag om införande av äktenskapsbalken

Härigenom föreskrivs följande.

Ikraftträdande m. m.

1 § Äktenskapsbalken och denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2 § Genom äktenskapsbalken upphävs, med den begränsning som följer av denna lag, giftermålsbalken i Sveriges rikets lag och lagen (1959:157) med särskilda bestämmelser om makars gemensamma bostad.

3 § Om det i lag eller annan författning hänvisas till föreskrifter som har ersatts genom bestämmelser i äktenskapsbalken, skall i stället de nya bestämmelserna tillämpas.

Tillämpning av övergångsbestämmelser till vissa lagar om ändring i giftermålsbalken

4 § Tredje stycket i övergångsbestämmelserna till lagen (1970:999) om ändring i giftermålsbalken skall fortfarande gälla.

5 § Punkt 5 fjärde stycket i övergångsbestämmelserna till lagen (1973:645) om ändring i giftermålsbalken skall fortfarande gälla, såvitt gäller verkan av hemskillnad.

6 § Punkterna 2 och 6 i övergångsbestämmelserna till lagen (1978:854) om ändring i giftermålsbalken skall fortfarande gälla.

Bidragsskyldighet som har bestämts enligt äldre bestämmelser skall dock fullgöras enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. För bidragsskyldighet som har bestämts enligt äldre bestämmelser gäller i fråga om jämkning äktenskapsbalken.

7 § Övergångsbestämmelsen till lagen (1981:360) om ändring i giftermålsbalken skall fortfarande gälla.

Övergångsbestämmelser till 7 och 8 kap. äktenskapsbalken

8 § Har en make före ikraftträdandet förfogat över sin egendom utan den andra makens samtycke, skall äldre bestämmelser tillämpas i fråga om åtgärdens giltighet och den tid inom vilken klander skall väckas. Detsamma gäller beträffande förfoganden efter ikraftträdandet, om bodelning skall ske enligt äldre bestämmelser.

9 § Har före ikraftträdandet ett äktenskapsförord getts in till domstol för registrering, skall registreringen ske enligt bestämmelserna i giftermålsbalken.

10 § Om en gåvohandling som har upprättats före ikraftträdandet ges in till domstol för registrering efter ikraftträdandet, skall gåvan registreras enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken.

Har trolovade upprättat ett äktenskapsförord som innebär att en gåva skall tillfalla en av dem vid äktenskapets ingående och har de gift sig före ikraftträdandet, blir gåvan gällande enligt vad som anges i 8 kap. 12 § första meningen giftermålsbalken även om äktenskapsförordet ges in till tingsrätten efter ikraftträdandet. I sådana fall skall registrering ske enligt bestämmelserna i giftermålsbalken.

Har den ena maken före ikraftträdandet gett den andra maken en gåva, skall äldre bestämmelser tillämpas i fråga om den andra makens ansvar för givarens skuld.

Övergångsbestämmelser till 9–13 kap. äktenskapsbalken

11 § Har före ikraftträdandet talan om äktenskapsskillnad väckts eller den ena maken avlidit, skall äldre bestämmelser om bodelning tillämpas.

Om ett mål om äktenskapsskillnad pågår och en make begär bodelning, skall sådan dock förrättas genast. I fråga om verkan av en sådan bodelning när målet inte leder till äktenskapsskillnad skall bestämmelserna i äktenskapsbalken tillämpas.

12 § Har ansökan om boskillnad gjorts före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser tillämpas.

Övergångsbestämmelse till 14 kap. äktenskapsbalken

13 § Har mål som avses i 14 kap. äktenskapsbalken inletts i en domstol före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser tillämpas i fråga om förfarandet.

Övergångsbestämmelse till 16 kap. äktenskapsbalken

14 § Har ett äktenskapsförord registrerats enligt bestämmelserna i giftermålsbalken, får äktenskapsförordet efter ikraftträdandet inte förklaras ogiltigt på den grunden att rätten inte var behörig enligt äldre bestämmelser.

Särskilda bestämmelser om äktenskap som har ingåtts före år 1921

15 § Lagen (1920:406) om införande av nya giftermålsbalken skall fortfarande gälla för äktenskap som har ingåtts före år 1921, om inte annat sägs i det följande. I de fall då det i den lagen anges att föreskrifter i nya giftermålsbalken skall tillämpas och dessa har ersatts av bestämmelser i äktenskapsbalken, skall i stället äktenskapsbalkens bestämmelser tillämpas. Bestämmelserna i 7 kap. 4–9 §§ äktenskapsbalken skall därvid tillämpas också till den del de avser enskild egendom.

16 § Då sådant skifte som avses i äldre giftermålsbalken sker, skall den make som bäst behöver makarnas gemensamma bostad ha rätt att få denna. Om egendomen tillhör den andra maken enskilt, gäller detta dock inte om egendomen har tillfallit denne genom gåva, arv eller testamente med villkor att den skall tillhöra maken enskilt. En förutsättning för att en make skall få överta en bostad som tillhör den andra maken är vidare att ett sådant övertagande även med hänsyn till omständigheterna i övrigt kan anses skäligt.

Vad som sägs i första stycket om bostaden gäller även makarnas gemensamma bohag.

Beträffande vad som avses med makarnas gemensamma bostad och bohag gäller 7 kap. 4 § äktenskapsbalken. I övrigt tillämpas på övertagandet 11 kap. 8 § andra stycket och 10 § äktenskapsbalken. Vad som sägs i 11 kap. 10 § om giftorättsgods skall i stället avse det samfälliga boet.

När den ena maken är död, gäller rätten till övertagande endast till förmån för den efterlevande maken.

17 § Bestämmelsen i 9 kap. 5 § äktenskapsbalken om bodelnings form samt bestämmelserna i 10 kap. 3 §, 11 kap. 5 §, 13 kap. 5 § och 17 kap. samma balk skall tillämpas även på äktenskap som har ingåtts före år 1921. Vad som sägs i dessa bestämmelser om bodelning skall i stället avse skifte av makarnas bo, och vad som sägs om giftorättsgods skall avse den egendom som skall skiftas.

18 § I fall som avses i 11 § första stycket tillämpas äldre bestämmelser i stället för bestämmelserna i 16 och 17 §§.

LU 1986/87:26
Bilaga

Lag om ikraftträdande av lagen (1987:000) om sambors
gemensamma hem.

Härigenom föreskrivs följande.

Lagen (1987:000) om sambors gemensamma hem och denna lag träder i kraft den 1 januari 1988. Genom lagen om sambors gemensamma hem upphävs lagen (1973:651) om ogifta samboendes gemensamma bostad. Den gamla lagen skall dock fortfarande tillämpas, när samboförhållandet har upphört före ikraftträdandet och när fråga är om giltigheten av ett förfogande utan samtycke över egendom före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs i fråga om föräldrabalken¹

dels att 3 kap. 1 och 2 §§, 6 kap. 20 §, 7 kap. 15 §, 14 kap. 7 §, 15 kap. 12 §, 16 kap. 8 § samt 20 kap. 1 § skall ha följande lydelse.

dels att det i 14 kap. skall föras in en ny paragraf, 6 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

1 §

Vill man som enligt 1 kap. 1 § skall anses som barns fader vinna förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket att han icke är fader till barnet, skall han väcka talan härom mot barnet eller, om barnet har avlidit, dess arvingar.

Är mannen död och har han *icke* varaktigt sammanbott med barnet och *heller icke* efter barnets födelse erkänt barnet som sitt, har var och en som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter mannen rätt att väcka talan om att mannen ej är fader till barnet. Efterlämnar den avlidne förutom maka arvingar som avses i 3 kap. 1 § ärvdabalken, har var och en av dem rätt att väcka talan under här angivna förutsättningar.

Rätt *för arvinge* att väcka talan föreligger ej, om vid mannens död mer än ett år har förflutit från det att talan, som grundats på att mannen är fader till barnet, väckts mot honom och han fått del därav eller om mer än ett år har förflutit sedan anspråk på samma grund framställts mot mannens dödsbo.

Är mannen död och har han *inte* varaktigt sammanbott med barnet och *inte heller* efter barnets födelse erkänt barnet som sitt, har *den avlidnes maka och* var och en som jämte eller näst efter barnet är berättigad till arv efter mannen rätt att väcka talan om att mannen ej är fader till barnet. Efterlämnar den avlidne förutom maka *sådana* arvingar som avses i 3 kap. 2 § ärvdabalken, har var och en av dem rätt att väcka talan under här angivna förutsättningar.

Rätt att väcka talan föreligger ej, om vid mannens död mer än ett år har förflutit från det att talan, som grundats på att mannen är fader till barnet, väckts mot honom och han fått del därav eller om mer än ett år har förflutit sedan anspråk på samma grund framställts mot mannens dödsbo.

2 §

Vill barn vinna förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket att viss man *ej* är dess fader, skall barnet väcka talan härom mot mannen eller, om han är död, hans arvingar. Efterlämnar mannen förutom maka arvingar som avses i 3 kap. 1 § ärvdabalken, skall talan, såvitt angår dessa, riktas mot *dem som då talan*

Vill barn vinna förklaring enligt 1 kap. 2 § första stycket att viss man *inte* är dess fader, skall barnet väcka talan härom mot mannen eller, om han är död, hans arvingar. Efterlämnar mannen förutom maka *sådana* arvingar som avses i 3 kap. 2 § ärvdabalken, skall talan, såvitt angår dessa, riktas mot *den eller*

¹ Balken omtryckt 1983:485.

Nuvarande lydelse
väckes äro närmast till arv.

Föreslagen lydelse
dem som har den bästa arvsrätten
efter mannen när talan väcks.

LU 1986/87:26
Bilaga

6 kap.
20 §

I mål eller ärenden om vårdnad eller umgänge kan rätten, för tiden till dess att det föreligger ett avgörande som har vunnit laga kraft, förordna om vårdnad eller umgänge efter vad rätten finner skäligt.

Förordnande enligt första stycket kan på yrkande meddelas utan huvudförhandling. Innan förordnande meddelas skall motparten beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. Rätten kan inhämta upplysningar från socialnämnden i frågan. Har förordnande meddelats, skall rätten när målet eller ärendet avgörs pröva om åtgärden skall bestå.

Förordnande som nu har nämnts går i verkställighet på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft men kan när som helst återkallas av rätten.

I mål eller ärenden om vårdnad eller umgänge får rätten, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft, besluta om vårdnad eller umgänge efter vad rätten finner skäligt.

Beslut enligt första stycket får meddelas utan huvudförhandling. Innan beslutet meddelas skall motparten få tillfälle att yttra sig i frågan. Rätten kan inhämta upplysningar från socialnämnden i frågan. Har rätten meddelat ett beslut, skall den ompröva det när målet eller ärendet avgörs.

Ett beslut enligt denna paragraf får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av rätten.

7 kap.
15 §

I mål om underhåll till barn kan rätten för tiden intill dess laga kraft ägande dom eller beslut föreligger förordna om underhållet efter vad som är skäligt. Skyldighet att utge bidrag får dock åläggas någon endast om det finns sannolika skäl för att bidragsskyldighet föreligger. Har fråga om underhåll väckts i samband med mål om fastställande av faderskap till barn, får förordnande som nu nämnts ej meddelas, om flera män är instämde i målet.

Förordnande enligt första stycket kan på yrkande meddelas utan huvudförhandling. Innan förordnande meddelas, skall motparten beredas tillfälle att yttra sig över yrkandet. Har förordnande meddelats, prövar rätten när målet avgöres, om åtgärden skall bestå.

I mål om underhåll till barn får rätten, för tiden till dess att frågan har avgjorts genom en dom eller ett beslut som har vunnit laga kraft, besluta om underhållet efter vad som är skäligt. Skyldighet att utge bidrag får dock åläggas någon endast om det finns sannolika skäl för att bidragsskyldighet föreligger. Har fråga om underhåll väckts i samband med mål om fastställande av faderskap till barn, får beslut om skyldighet att utge bidrag inte meddelas, om flera män är instämde i målet.

Beslut enligt första stycket kan meddelas utan huvudförhandling. Innan beslutet meddelas, skall motparten få tillfälle att yttra sig i frågan. Har rätten meddelat ett beslut, skall den ompröva det när målet avgörs.

Förordnande som nu nämnts går i verkställighet lika med laga kraft ägande dom men kan när som helst återkallas av rätten.

Ett beslut enligt denna paragraf får verkställas på samma sätt som en dom som har vunnit laga kraft. Beslutet får dock när som helst ändras av rätten.

14 kap.

6 a §

En förmyndare får för den omyndiges räkning avstå från arv på det sätt som anges i 3 kap. 9 § ärvdebalken, om överförmyndaren samtycker till åtgärden.

7 §

Inhämtas ej överförmyndarens samtycke, då detta enligt 2, 3, 5 eller 6 § bort ske, skall vad för sådant fall är stadgat beträffande förvaltning av omyndigs egendom äga motsvarande tillämpning.

Inhämtas ej överförmyndarens samtycke, då detta enligt 2, 3, 5, 6 eller 6 a § bort ske, skall vad för sådant fall är stadgat beträffande förvaltning av omyndigs egendom äga motsvarande tillämpning.

15 kap.

12 §

Förvärvar omyndig värdehandling som avses i 8 §, eller äger omyndig eljest att av annan utfå sådan värdehandling, må den som skall utgiva handlingen fullgöra sin förpliktelse genom att i den omyndiges namn nedsätta handlingen i öppet förvar hos bank, såvida ej den omyndige äger att själv förvalta handlingen. Förpliktelse att utgiva penningbelopp må ock fullgöras hos bank, ändå att den ej grundas å nedsatt värdehandling; och skola medlen av banken insättas för den omyndiges räkning enligt vad om betalning, som uppbäres å nedsatt värdehandling, är särskilt stadgat.

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av *giftorätt*, arv eller testamente, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandling eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. I fråga om pension, livränta eller annan på grund av försäkring ut-

Äger omyndig att av dödsbo utfå värdehandling eller penningar på grund av hodelning, arv eller testamente, vare boutredningsman eller testamentsexekutor pliktig att, såframt ej värdet är ringa eller överförmyndaren eljest medgiver undantag, nedsätta värdehandling eller inbetala medlen hos bank enligt vad i första stycket stadgas. Vad nu sagts om skyldighet att inbetala penningmedel hos bank skall ock gälla, där någon, som här i riket driver försäkringsrörelse, skall utgiva försäkringsbelopp, som tillkommer omyndig, och fråga ej är om försäkringsbelopp, som den omyndige äger att själv förvalta. I fråga om pension, livränta eller annan på grund av försäkring ut-

gående periodisk förmån gäller att inbetalning hos bank skall ske i den mån förmånen för kalenderår överstiger ett belopp motsvarande två gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gäller för det året.

gående periodisk förmån gäller att inbetalning hos bank skall ske i den mån förmånen för kalenderår överstiger ett belopp motsvarande två gånger det basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring som gäller för det året.

I andra fall än som avses i andra stycket äge överförmyndaren genom meddelande till den som skall utgiva värdehandling eller penningar förordna, att nedsättning eller inbetalning skall ske hos bank.

Den som nedsätter värdehandling eller inbetalar penningar hos bank enligt vad i denna paragraf är stadgat vare pliktig att ofördröjligen underätta förmyndaren därom.

16 kap.

8 §

Innehåller förteckning över omyndigs egendom uppgift å tillgångar som på grund av *giftorätt*, arv, testamente eller gåva tillfallit den omyndige, eller upptager årsräkning eller sluträkning sådana tillgångar, om vilka uppgift förut ej lämnats, skall vid förteckningen eller räkningen fogas besannad avskrift av bodelnings- eller skifteshandling, testamente eller gåvobrev, om sådant finnes, så ock av bouppteckning, där den ej förut ingivits till överförmyndaren. Är handling, varom nu sagts, av vidlyftig beskaffenhet, må avskriften lämnas allenast i erforderliga delar.

Innehåller förteckning över omyndigs egendom uppgift å tillgångar som på grund av *bodelning*, arv, testamente eller gåva tillfallit den omyndige, eller upptager årsräkning eller sluträkning sådana tillgångar, om vilka uppgift förut ej lämnats, skall vid förteckningen eller räkningen fogas besannad avskrift av bodelnings- eller skifteshandling, testamente eller gåvobrev, om sådant finnes, så ock av bouppteckning, där den ej förut ingivits till överförmyndaren. Är handling, varom nu sagts, av vidlyftig beskaffenhet, må avskriften lämnas allenast i erforderliga delar.

Upptager förteckning, årsräkning eller sluträkning värdehandlingar som ej äro nedsatta hos riksbanken eller annan bank efter vad i 15 kap. stadgas, skall vid förteckningen eller räkningen fogas intyg av två personer, att värdehandlingarna finnas i förmyndarens förvar. Innestå medel hos bank skall genom bevis från banken styrkas hur mycket som inestår, så ock i vad mån förbehåll gjorts att medlen må uttagas utan överförmyndarens samtycke.

20 kap.

1 §

I mål om faderskap, vårdnad, *umgängesrätt*, underhåll och omyndighetsförklaring eller dess hävande äga 15 kap. 29, 30 och 30 a §§ *giftermålsbalken* motsvarande tillämpning.

I mål om faderskap, vårdnad, *umgänge*, underhåll och omyndighetsförklaring eller dess hävande tillämpas 14 kap. 17 och 18 §§ *äktenskapsbalken*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Har mannen avlidit före ikraftträdandet, skall 3 kap. 1 och 2 §§ i deras äldre lydelse fortfarande tillämpas.

3. Har talan väckts före ikraftträdandet, skall 6 kap. 20 § och 7 kap. 15 § i deras äldre lydelse fortfarande tillämpas.

5 Förslag till Lag om ändring i brottsbalken

LU 1986/87:26
Bilaga

Härigenom föreskrivs i fråga om brottsbalken
dels att 8 kap. 3 §¹ skall upphöra att gälla,
dels att 8 kap. 4 och 13 §§, 17 kap. 11 § och 36 kap. 5 § skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

4 §²

Är brott som i 1 eller 3 § sägs att anse som grovt, skall för *grov stöld* dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Är brott som i 1 § sägs att anse som grovt, skall för *grov stöld* dömas till fängelse, lägst sex månader och högst sex år.

Vid bedömande huruvida brottet är grovt skall särskilt beaktas, om det avsett sak som någon bar på sig, om gärningsmannen varit försedd med vapen, sprängämne eller annat dylikt hjälpmedel eller om gärningen eljest varit av särskilt farlig eller hänsynslös art, avsett betydande värde eller inneburit synnerligen kännbar skada.

13 §³

Har annat i detta kapitel *omförmålt* brott än grov stöld, rån eller grovt rån förövats mot *make eller trolovad till gärningsmannen eller till annan vid brottet medverkande eller mot syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led eller den som i första svågerlag lika nära är eller mot fosterföräldrar eller fosterbarn, må åklagare väcka åtal alenast om brottet av målsägande* anges till åtal eller ock åtal finnes påkallat ur allmän synpunkt.

Vid tillämpning av vad nu sagts skall *såsom medverkan anses jämväl häleri och häleriförseelse.*

Har annat i detta kapitel *angivet* brott än grov stöld, rån eller grovt rån förövats mot

1. *någon som inte endast tillfälligt sammanbodde med gärningsmannen,*

2. *make, den som är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag, syskon, svåger eller svägerska eller*

3. *någon annan som på liknande sätt är närstående till gärningsmannen, får åklagaren väcka åtal endast om målsäganden har angett brottet till åtal eller åtal är påkallat ur allmän synpunkt.*

Vid tillämpning av vad nu sagts skall *med gärningsman likställas annan som medverkat vid brottet och den som gjort sig skyldig till häleri eller häleriförseelse.*

17 kap.

11 §⁴

Om någon döljer den som förövat brott, hjälper honom att undkomma, undanröjer bevis om brottet eller på annat dylikt sätt motverkar att det

¹ Senaste lydelse av 8 kap. 3 § 1971:874.

² Senaste lydelse 1975:1395.

³ Senaste lydelse 1971:874.

⁴ Senaste lydelse 1971:874.

uppdagas eller beivras, dömes för *skyddande av brottsling* till böter eller fängelse i högst två år.

Den som icke insåg men hade skälig anledning antaga att den andre var brottslig, dömes till böter.

Make, trolovad, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som i första svågerlag är lika nära förenad med den brottslige, fosterföräldrar eller fosterbarn må ej fällas till ansvar enligt denna paragraf.

Till ansvar skall inte dömas om gärningen är att anse som ringa med hänsyn till gärningsmannens förhållande till den brottslige och övriga omständigheter.

36 kap.⁵

5 §

Förverkande till följd av brott av egendom eller dess värde får, om ej annat har föreskrivits, ske hos

- a) gärningsmannen eller annan som medverkat till brottet,
- b) den i vars ställe gärningsmannen eller annan medverkande var,
- c) den som genom brottet beretts vinning eller näringsidkare som avses i 4 §.

d) den som efter brottet förvärvat egendomen *på grund av giftorätt, arv eller testamente eller genom gåva* eller som efter brottet förvärvat egendomen på annat sätt och därvid haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet.

d) den som efter brottet förvärvat egendomen *genom bodelning eller på grund av arv eller testamente eller genom gåva* eller som efter brottet förvärvat egendomen på annat sätt och därvid haft vetskap om eller skälig anledning till antagande om egendomens samband med brottet.

Tillhörde egendomen vid brottet ej någon av dem som anges i första stycket a)–c), får den ej förklaras förverkad.

Särskild rätt till egendom som förklaras förverkad består, om ej även den särskilda rätten förklaras förverkad.

Sådan rätt som har vunnits genom utmätning eller betalningssäkring upphör, om egendomen förklaras förverkad, såvida ej av särskild anledning förordnas att rätten skall bestå.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

⁵ Kapitlet omtryckt 1986:118.

Härigenom föreskrivs att 10 kap. 9 § rättegångsbalken skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 kap.

9 §¹

Tvist om arv eller testamente *eller om bodelning mellan arvingar och efterlevande make* skall *upptagas* av den rätt, där den döde *skolat* svara i tvistemål i allmänhet.

Tvist om bodelning mellan makar *i anledning av boskillnad eller äktenskapsskillnad* skall *upptagas* av den rätt, där mannen skall svara i tvistemål i allmänhet, *eller, om mannen ej är skyldig att i sådant mål svara vid svensk domstol, där hustrun svarar i sådant mål.*

Finnes i mål, som avses i denna paragraf, ej behörig domstol enligt vad nu är sagt, upptages målet av Stockholms tingsrätt.

Tvist om arv eller testamente skall *tas upp* av den rätt där den döde *hade att svara* i tvistemål i allmänhet.

Tvist om bodelning mellan makar *eller sambor* skall *tas upp* av den rätt där *någon av dem* skall svara i tvistemål i allmänhet. *Har någon av dem avlidit, skall en bodelningstvist tas upp* av den rätt där den döde *hade att svara* i tvistemål i allmänhet.

Finns det inte någon domstol som är behörig enligt första eller andra stycket, skall målet *tas upp* av Stockholms tingsrätt.

I fråga om klander av bodelning eller arvskifte som har förrättats av bodelningsförrättare eller skiftesman finns särskilda bestämmelser.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Beträffande tvist om bodelning skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas om talan om äktenskapsskillnad har väckts före ikraftträdandet, en av makarna har avlidit före ikraftträdandet eller tvisten gäller bodelning med anledning av boskillnad.

¹ Senaste lydelse 1973:649.

Lag om ändring i utsökningsbalken

Härigenom föreskrivs att i 3 kap. 19 § och 15 kap. 1 § utsökningsbalken ordet "giftermålsbalken" skall bytas ut mot "äktenskapsbalken".

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)

Härigenom föreskrivs att 33 och 34 §§ sjölagen (1891:35 s. 1)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

33 §

Anmälan av skepp eller skeppsbygge för registrering eller ansökan om inskrivning av förvärv av sådan egendom skall avslås, om

1. bestämmelsen i 30 § första stycket ej iakttagits;

2. egendomen ej kan registreras enligt 11 §;

3. sökanden ej styrker sitt förvärv;

4. fångesmannens rätt ej är inskriven i registret, ehuru den hade kunnat inskrivas där, och sökandens förvärv icke grundas på exekutiv försäljning;

5. åberopad överlåtelse står i strid med en mot överlåtaren på grund av förvärvsvillkor gällande inskränkning i hans rätt att förfoga över egendomen och överlåtarens åtkomst icke var inskriven när överlåtelsen ägde rum eller, om så var fallet, villkoret är infört i registret eller införes däri samma inskrivningsdag som ansökningen göres;

6. egendomen av överlåtaren tidigare överlåtits till annan och överlåtarens åtkomst ej var inskriven när sökandens förvärv ägde rum eller, om så var fallet, inskrivning samma inskrivningsdag sökes för det tidigare förvärvet;

7. egendomen har blivit föremål för kvarstad eller betalningssäkring till säkerhet för ett anspråk mot överlåtaren och ett ärende angående anteckning om åtgärden har tagits upp senast på den inskrivningsdag då anmälingen eller ansökningen görs eller överlåtaren har försatts i konkurs före utgången av nämnda inskrivningsdag;

8. egendomen sålts exekutivt till annan än sökanden; *eller*

8. egendomen sålts exekutivt till annan än sökanden;

9. *förvärvet har skett genom en sådan gåva mellan makar som inte har registrerats enligt 16 kap. äktenskapsbalken; eller*

9. det är uppenbart att förvärvet av annan grund är ogiltigt eller icke kan göras gällande.

10. det är uppenbart att förvärvet av annan grund är ogiltigt eller icke kan göras gällande.

Första stycket 5–7 utgör ej hinder mot inskrivning av förvärv, om inskrivning av villkorlig äganderätt redan har beviljats på grund av samma förvärv.

34 §

Ansökan enligt 14 § att inskrivning av villkorlig äganderätt skall avföras ur registret skall avslås, om bestämmelsen i 30 § första stycket ej iakttagits eller det ej visas att förvärvaren förlorat sin rätt.

Anmälan av skepp eller skeppsbygge för avregistrering skall avslås, om bestämmelsen i 30 § första stycket ej iakttagits eller avregistre-

Anmälan av skepp eller skeppsbygge för avregistrering skall avslås, om bestämmelsen i 30 § första stycket ej iakttagits eller avregistre-

¹ Lagen omtryckt 1985:176.

Nuvarande lydelse

ringsgrund icke föreligger enligt 16 §. Vid avregistrering med anledning av förvärv ha bestämmelserna i 33 § första stycket 4–9 och andra stycket motsvarande tillämpning.

Ansökan att skeppsnamn skall inskrivas i eller avföras ur skeppsregistret skall avslås, om bestämmelsen i 30 § första stycket ej iakttagits eller förutsättning för åtgärden icke föreligger enligt 15 §.

Föreslagen lydelse

ringsgrund icke föreligger enligt 16 §. Vid avregistrering med anledning av förvärv ha bestämmelserna i 33 § första stycket 4–10 och andra stycket motsvarande tillämpning.

LU 1986/87:26

Bilaga

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.
2. Har en gåva mellan makar eller blivande makar skett genom äktenskapsförord som har registrerats, skall 33 § tillämpas i dess äldre lydelse.

Lag om ändring i lagen (1904:26 s.1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 12 § lagen (1904:26 s. 1)¹ om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

12 §²

Är äktenskapsmål anhängigt i främmande stat, får här i riket efter vad som finnes skäligt meddelas *förordnande* som avses i 15 kap. 11 § giftermålsbalken samt 6 kap. 13 § och 7 kap. 12 § föräldrabalken. Sådant *förordnande* kan när som helst återkallas.

Är äktenskapsmål anhängigt i främmande stat, får här i riket efter vad som finnes skäligt meddelas *beslut* som avses i 14 kap. 7 och 8 §§ äktenskapsbalken samt 6 kap. 20 § och 7 kap. 15 § föräldrabalken. Sådant *beslut* kan när som helst återkallas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Senaste lydelse av lagens rubrik 1971:797.

² Senaste lydelse 1976:1120.

Lag om ändring i lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt

Härigenom föreskrivs att 19 § lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*19 §¹

Vad i denna lag finnes stadgat äge ej tillämpning å sådan samfällighet, som avses i lagen (1973:1150) om förvaltning av samfälligheter, eller å sådan allmänning, som avses i lagen (1952:166) om häradsallmänningar eller lagen (1952:167) om allmänningsskogar i Norrland och Dalarna; ej heller vare i något fall lagens föreskrifter tillämpliga i fråga om bildande av jaktvårdsområde, bestående av allenast en fastighet, eller av fiskevårdsområde, omfattande allenast en fastighet eller det till allenast en fastighet hörande fisket.

Beträffande *egendomsgemenskap mellan äkta makar eller delägare i oskiftat dödsbo eller dem, som äro i bolag samman eller äro redare i samma fartyg eller deltagare i samma gruvrörelse, gälle vad där-om är särskilt stadgat.*

Vad i 15 kap. 16 § föräldrabalken stadgas skall ej äga tillämpning i fråga om försäljning enligt denna lag av samfälld fast egendom, vari omyndig äger del.

Beträffande *egendomsförhållanden som rör makar, sambor, delägare i oskiftat dödsbo, bolagsmän, redare som ingått överenskommelse om partrederi eller deltagare i samma gruvrörelse finns särskilda bestämmelser.*

Bestämmelserna i 15 kap. 15 § föräldrabalken skall inte tillämpas i fråga om försäljning enligt denna lag av samfälld fast egendom, vari omyndig äger del.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Senaste lydelse 1973:1153.

Lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal

Härigenom föreskrivs att 104, 105 och 122 §§ lagen (1927:77) om försäkringsavtal skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*104 §¹

Är förmånstagare insatt, skall försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, ej ingå i dennes kvarlåtenskap.

Har försäkringstagaren efterlämnat make eller bröstarvinge och hade förordnandet kunnat återkallas av försäkringstagaren, skall försäkringsbeloppet vid beräkningen av dödsbodelägares giftorätt, rätt enligt 13 kap. 12 § andra stycket giftermålsbalken, rätt till vederlag eller rätt till laglott behandlas som om beloppet hade tillhört boet och tillagts förmånstagaren genom testamente.

I fråga om tjänstegrupplivförsäkring skall andra stycket dock ej tillämpas på belopp som på grund av försäkringen tillfaller en make eller med make likställd person eller någon bröstarvinge.

Efterlämnar försäkringstagaren make eller bröstarvinge och skulle en tillämpning av förmånstagarförordnandet leda till ett resultat som är oskäligt mot någon av dem, kan förordnandet jämkas så att försäkringsbeloppet helt eller delvis tillfaller maken eller bröstarvingen. Vid prövningen skall särskilt beaktas skälen för förordnandet samt förmånstagarens och makens eller bröstarvingens ekonomiska förhållanden.

Har dödsfallet inträffat sedan det har dömts till äktenskapsskillnad mellan försäkringstagaren och dennes make eller sedan talan om äktenskapsskillnad har väckts men innan bodelning har förrättats, gäller i stället för vad som föreskrivs i andra stycket följande beträffande jämkning till förmån för försäkringstagarens make. Kan maken inte vid bodelningen få ut sin andel därför att försäkringsbeloppet tillfaller någon annan som förmånstagare, är denne skyldig att avstå vad som fattas.

Den som vill begära jämkning enligt andra eller tredje stycket skall väcka talan mot förmånstagaren inom ett år från det att bouppteckning efter försäkringstagaren avslutades eller dödsboanmälan gjordes. Väcks inte talan inom denna tid, är rätten till jämkning förlorad.

Om rätt för en avliden försäkringstagares borgenärer att i visst fall hålla sig till försäkringsbeloppet finns bestämmelser i 116 § andra stycket.

¹ Senaste lydelse 1981:486.

105 §²

Vid tolkning av bestämmelser om förmånstagares rätt till försäkringsbelopp, som utfaller efter försäkringstagarens död, skall, där ej annat framgår av omständigheterna, iakttas följande:

Har försäkringstagaren betecknat sin make såsom förmånstagare, skall, där han vid sin död var omgift, förordnandet gälla till förmån för den, med vilken han då levde i äktenskap.

Äro försäkringstagarens barn insatta som förmånstagare, skall förordnandet gälla till förmån för bröstarvinge och, där flera sådana förmånstagare finnas, envar av dem äga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Har försäkringstagaren insatt make och barn såsom förmånstagare, skall, såframt flera förmånstagare finnas, envar av dem taga del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som vid dödsfall gälla i fråga om bodelning och om sådan förmånstagares arvsrätt.

Äro försäkringstagarens arvingar insatta såsom förmånstagare, tage envar av dem del i försäkringsbeloppet efter de grunder, som gälla i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Har försäkringstagaren betecknat sin make som förmånstagare, skall förordnandet gälla till förmån för den som försäkringstagaren var gift med vid sin död. Förordnandet skall anses förfallet om mål om äktenskapsskillnad mellan makarna då pågick.

Är försäkringstagarens barn insatta som förmånstagare, skall förordnandet gälla till förmån för försäkringstagarens bröstarvingar. Försäkringsbeloppet skall fördelas mellan dem efter de grunder som gäller i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

Har försäkringstagaren insatt make och barn som förmånstagare, skall halva försäkringsbeloppet tillfalla maken och återstoden bröstarvingarna. Bröstarvingarnas andel skall fördelas mellan dem på det sätt som anges i föregående stycke. Efterlämnar försäkringstagaren bara make eller bara bröstarvingar, tillfaller hela beloppet maken eller bröstarvingarna.

Är försäkringstagarens arvingar insatta som förmånstagare, skall försäkringsbeloppet fördelas mellan dem efter de grunder som gäller i fråga om arvsrätt efter försäkringstagaren.

122 §

Vad i 102, 103, 105 och 106 §§ samt 104 § första stycket är för livförsäkring stadgat beträffande förmånstagare skall äga motsvarande tillämpning, när fråga är om olycksfalls- eller sjukförsäkring.

Bestämmelserna i 102–106 §§ om förmånstagare tillämpas också vid olycksfalls- och sjukförsäkring.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Har försäkringstagaren avlidit före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas.

Lag om ändring i lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva

Härigenom föreskrivs att 6 § lagen (1936:83) angående vissa utfästelser om gåva skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

Om utfästelse av trolovad eller make att under äktenskapet till andra maken utgiva penningar eller annat stadgas i giftermålsbalken.

Angående utfästelse om gåva som icke må göras gällande under givarens livstid stadgas i lagen om arvsavtal.

Om utfästelse av en make att under äktenskapet ge den andra maken en gåva gäller 8 kap. 2 § äktenskapsbalken.

Bestämmelser om utfästelse om gåva som inte får göras gällande under givarens livstid finns i ärvdabalken.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Lag om ändring i lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden

Härigenom föreskrivs ifråga om lagen (1946:807) om handläggning av domstolsärenden

dels att 6 § skall ha följande lydelse.

dels att övergångsbestämmelserna till lagen (1969:258) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §¹

Underrätt är vid handläggning av ärende domför med en lagfaren domare, om ej annat följer av vad som föreskrives nedan i denna paragraf.

Vid annan handläggning än som sägs i 3 eller 4 § skall rätten hava den sammansättning som anges i tredje stycket.

om ärendet är tvistigt,

om eljest särskild anledning föreligger därtill, eller

om ärendet angår

1. *medgivande till äktenskap enligt 2 kap. 2 § giftermålsbalken eller till åtgärd beträffande makars egendom enligt 6 kap. 6 § nämnda balk eller förordnande angående sådan egendoms förvaltning i andra fall,*

1. *tillstånd till äktenskap enligt 2 kap. 2 § äktenskapsbalken,*

2. *talán mot överförmyndares beslut,*

3. *nedsättning av bolags aktiekapital eller grundfond eller tillstånd till vinstutdelning i bolag eller till fusion,*

4. *förvaltning av stiftelse, eller*

5. *tillstånd till viss förvaltningsåtgärd i annat fall än som avses ovan i detta stycke.*

I fall som avses i andra stycket skall rätten bestå av en lagfaren domare och nämndemän, när ärendet skall prövas enligt *giftermålsbalken* eller *föräldrabalken*, samt eljest av minst tre och högst fyra lagfarna domare. *Har nämndemän sätte i rätten äger 15 kap. 29 och 30 §§ giftermålsbalken motsvarande tillämpning.*

I fall som avses i andra stycket skall rätten bestå av en lagfaren domare och nämndemän, när ärendet skall prövas enligt *äktenskapsbalken*, *lagen (1987:000) om sambors gemensamma hem* eller *föräldrabalken*, och annars av minst tre och högst fyra lagfarna domare. *När nämndemän ingår i rätten, skall 14 kap. 17 § äktenskapsbalken tillämpas.*

Regeringen får för andra fall än som avses i andra stycket föreskriva att ärenden som avser förordnande eller entledigande av förmyndare eller god man eller inskrivning av förmynderskap eller godmanskap får handläggas av en tjänsteman som inte är lagfaren.

¹ Senaste lydelse 1984:1032.

Denna lag (1969:258) träder i kraft den 1 januari 1971. Konungen kan dock förordna att de nya bestämmelserna helt eller delvis skall gälla från tidigare tidpunkt, varvid förordnandet får begränsas till viss eller vissa underrätter.

Vid handläggning, som påbörjats före lagens ikraftträdande och för vilken enligt äldre bestämmelser kräves flera domare än en, samt vid överläggning och omröstning i anslutning till sådan handläggning skall äldre bestämmelser om rättens sammansättning och om omröstning alltjämt gälla.

Har underrätt mindre än tre ordinarie lagfarna domare, får rätten beträffande visst ärende förordna att handläggning, som enligt 6 § i dess nya lydelse skall ske med tre eller fyra lagfarna domare, i stället skall ombesörjas av en lagfaren domare och nämnd. I sådant fall äger 15 kap. 30 § giftermålsbalken motsvarande tillämpning.

Har underrätt mindre än tre ordinarie lagfarna domare, får rätten beträffande visst ärende förordna att handläggning, som enligt 6 § i dess nya lydelse skall ske med tre eller fyra lagfarna domare, i stället skall ombesörjas av en lagfaren domare och nämndemän. I sådana fall skall 14 kap. 17 § äktenskapsbalken tillämpas.

1. Denna lag (1987:000) träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Äldre bestämmelser skall fortfarande tillämpas vid handläggningen av ärenden i vilka ansökan har gjorts före ikraftträdandet.

Lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk

Härigenom föreskrivs att 41 och 42 §§ lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

41 §

Efter upphovsmannens död äga reglerna om gifterätt, arv och testamente tillämpning på upphovsrätten. Avträdes boet till förvaltning av boutredningsman, äger denne icke utan dödsbodelägarernas samtycke utnyttja verket på annat sätt än förut skett.

Efter upphovsmannens död är, utan hinder av 10 kap. 3 § första stycket äktenskapsbalken, föreskrifterna om bodelning, arv och testamente tillämpliga på upphovsrätten. Avträds boet till förvaltning av boutredningsman, får denne inte utan dödsbodelägarernas samtycke utnyttja verket på annat sätt än som förut har skett.

Upphovsmannen äger genom testamente, med bindande verkan även för efterlevande make och bröstarvingar, giva föreskrifter om rättens utövande eller bemyndiga annan att meddela dylika föreskrifter.

42 §

Upphovsrätt må ej tagas i mät hos upphovsmannen själv eller hos någon, till vilken rätten övergått på grund av gifterätt, arv eller testamente. Samma lag vare beträffande manuskript, så ock i fråga om exemplar av sådant konstverk som ej blivit utställt, utbjudet till salu eller eljest godkänt för offentliggörande.

Upphovsrätt må ej tagas i mät hos upphovsmannen själv eller hos någon, till vilken rätten övergått på grund av bodelning, arv eller testamente. Samma lag vare beträffande manuskript, så ock i fråga om exemplar av sådant konstverk som ej blivit utställt, utbjudet till salu eller eljest godkänt för offentliggörande.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Har upphovsmannen avlidit före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas.

Lag om ändring i lagen (1966:680) om ändring av vissa
underhållsbidrag

Härigenom föreskrivs att i 5 § lagen (1966:680) om ändring av vissa underhållsbidrag¹ ordet "giftermålsbalken" skall bytas ut mot "äktenskapsbalken".

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Senaste lydelse av 5 § 1981:1192.

Lag om ändring i lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar

Härigenom föreskrivs att 4 och 24 §§ lagen (1968:576) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 §

För revision av styrelsens förvaltning och kassans räkenskaper utses årligen fyra revisorer. Av dessa utses en, som skall vara revisionens ordförande, av bankinspektionen, en av riksgäldsfullmäktige och två på ordinarie ombudsstämma. I samma ordning utses lika antal personliga suppleanter. Av de på ombudsstämma utsedda skall en revisor och hans suppleant vara auktoriserade revisorer. Den andre på ombudsstämma utsedde revisorn och hans suppleant skall äga insikt och erfarenhet beträffande rörelse för fastighets- och tomträttsbelåning.

Verkställande direktör eller annan tjänsteman hos stadshypoteksförening eller av kassastyrelsen utsedd ledamot av föreningsstyrelse får ej vara revisor eller suppleant. Ej heller får den vara revisor eller suppleant som är tjänsteman hos kassan eller annars intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller verkställande direktör eller till sådan tjänsteman hos kassan åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver. Ej heller får den vara revisor som är eller varit gift med eller *är trolovad med* sådan styrelseledamot eller tjänsteman som avses i detta stycke eller den som med honom är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, *eller den som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till styrelseledamot eller tjänsteman som förut nämnts.*

Verkställande direktör eller annan tjänsteman hos stadshypoteksförening eller av kassastyrelsen utsedd ledamot av föreningsstyrelse får ej vara revisor eller suppleant. Ej heller får den vara revisor eller suppleant som är tjänsteman hos kassan eller annars intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller verkställande direktör eller till sådan tjänsteman hos kassan åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver. Ej heller får den vara revisor som är eller varit gift med eller *sambo till* sådan styrelseledamot eller tjänsteman som avses i detta stycke eller den som med honom är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller är syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon.

24 §

För revision av föreningsstyrelsens förvaltning och förenings räkenskaper skall årligen utses minst tre och högst fem revisorer jämte suppleanter. Kassan utser en av revisorerna och suppleant för honom. Ordinarie för-

¹ Lagen omtryckt 1983:578. Senaste lydelse av lagens rubrik 1975:653.

eningsstämma väljer övriga revisorer och lika många suppleanter.

Den av kassan utsedde revisorn och hans suppleant bör ha insikt och erfarenhet av rörelse för fastighets- och tomträttsbelåning. Av de valda revisorerna bör en revisor och hans suppleant vara auktoriserade revisorer.

Den som är tjänsteman hos förening eller annars intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller verkställande direktör eller till sådan tjänsteman hos föreningen, åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver, får ej vara revisor eller suppleant i samma förening. Ej heller får den vara revisor som är eller varit gift med eller *är trolovad med* sådan styrelseledamot eller tjänsteman som avses i detta stycket eller den som med honom är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon, *eller den som på grund av adoption står i motsvarande förhållande till styrelseledamot eller tjänsteman som förut nämnts.*

Den som är tjänsteman hos förening eller annars intager en underordnad eller beroende ställning till styrelseledamot eller verkställande direktör eller till sådan tjänsteman hos föreningen, åt vilken uppdragits att ombesörja bokföringen eller medelsförvaltningen eller kontrollen däröver, får ej vara revisor eller suppleant i samma förening. Ej heller får den vara revisor som är eller varit gift med eller *sambo till* sådan styrelseledamot eller tjänsteman som avses i detta stycket eller den som med honom är i rätt upp- eller nedstigande släktskap eller svågerlag eller syskon eller är i det svågerlag, att den ene är eller varit gift med den andres syskon.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

Häriigenom föreskrivs att 12 kap. 2 § fastighetsbildningslagen (1970:988)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

12 kap.

2 §

Utan hinder av villkoren i 1 § får fastigheter som tillhör äkta makar var för sig eller innehas med olika rätt i äktenskapet sammanläggas, om makarna träffar avtal om sin rätt i den fastighet som bildas genom sammanläggningen. Sådant avtal skall upprättas i samma form som äktenskapsförord. Tillhör fastigheterna ena maken som enskild egendom och som giftorättsgods, skall genom avtalet bestämmas att den nybildade fastigheten i sin helhet skall vara den makens enskilda egendom eller giftorättsgods. Tillhör fastigheterna makarna var för sig, skall bestämmas att makarna skall äga var sin andel i den nybildade fastigheten som enskild egendom eller giftorättsgods. Vardera makens andel skall utgöra hälften, om ej annat avtalats. Innefattar avtalet gåva, äger 8 kap. 5 § giftermålsbalken motsvarande tillämpning.

Fastighet som make fått i gåva av annan än andra maken med villkor att den skall vara hans enskilda egendom eller som make erhållit genom testamente med sådant villkor eller som tillfallit make i arv och om vilken arvlätaren genom testamente meddelat sådan föreskrift får ingå i sammanläggning med stöd av avtal som avses i första stycket endast om den nybildade fastigheten enligt avtalet skall vara den makens enskilda egendom.

En fastighet som ägs av någon som är gift och är dennes giftorättsgods får inte sammanläggas med en fastighet som är samma makes enskilda egendom.

Fastigheter som tillhör makar var för sig får sammanläggas, om makarna träffar skriftligt avtal om att äga var sin bestämda andel i den nybildade fastigheten och om vardera makens andel i sin helhet kommer att utgöra den makens giftorättsgods eller enskilda egendom. Innefattar avtalet gåva, får sammanläggning ske bara om avtalet har registrerats enligt 16 kap. äktenskapsbalken.

¹ Lagen omtryckt 1971:1035.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Att bestämmelserna i 12 kap. 2 § inte gäller när äldre giftermålsbalken är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden föreskrivs i 18 § lagen (1970:989) om införande av fastighetsbildningslagen.

3. Bestämmelserna i 12 kap. 2 § skall tillämpas i deras äldre lydelse, om sådant avtal som avses i den lydelsen har träffats före ikraftträdandet.

LU 1986/87:26

Bilaga

Lag om ändring i rennäringslagen (1971:437)¹

Härigenom föreskrivs att 81 § rennäringslagen (1971:437) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

81 §

Byter märkt ren ägare, får ommärkning till den nye ägarens märke ske endast om styrelsen i den sameby där ommärkningen skall äga rum medger det. Lämnas ej sådant medgivande, kan renens märke fördes med avbrott för att skilja renen från andra renar med samma märke. För avbrottsmärkning fordras medgivande av styrelsen för den sameby där renen i fortsättningen skall hållas.

För ommärkning eller avbrottsmärkning av ren som förvärvats på annan grund än *giftorätt*, arv eller testamente fordras dessutom överlåtarens samtycke.

För ommärkning eller avbrottsmärkning av ren som förvärvats på annan grund än *bodelning*, arv eller testamente fordras dessutom överlåtarens samtycke.

Ommärkning eller avbrottsmärkning får ske endast i närvaro av den som samebyns styrelse utser eller inför två vittnen.

Avbrottsmärke får behållas på ren högst tio år efter det styrelsens medgivande gavs.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Lagen omtryckt 1985:919.

Härigenom föreskrivs att 11 § bostadsrättslagen (1971:479)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

11 §

Den till vilken bostadsrätt övergått får ej vägras inträde i föreningen, om han uppfyller de villkor för medlemskap som föreskrives i stadgarna och föreningen skäligen kan nöjas med honom som bostadsrättshavare. En kommun som har förvärvat bostadsrätt till en bostadslägenhet får ej vägras medlemskap. Ej heller får den som förvärvat bostadsrätt vid exekutiv försäljning eller vid offentlig auktion enligt 10, 12 eller 37 § vägras medlemskap på den grund att ersättning för bostadsrätten icke beräknats enligt grunder som anges i stadgarna.

Har bostadsrätt övergått till bostadsrättshavarens make, får inträde i föreningen vägras maken endast om hinder möter på grund av bestämmelse i stadgarna att medlem skall tillhöra viss sammanslutning eller uppfylla liknande villkor och det skäligen kan fordras att maken uppfyller villkoret. Vad som sagts nu äger motsvarande tillämpning, om bostadsrätt till bostadslägenhet övergått till bostadsrättshavaren närstående som varaktigt sammanbodde med honom.

I fråga om andel i bostadsrätt äger första och andra styckena tillämpning endast om bostadsrätten efter förvärvet innehas av makar. Vad som *sagts nu* gäller ej, om annat bestämts i stadgarna.

I fråga om andel i bostadsrätt äger första och andra styckena tillämpning endast om bostadsrätten efter förvärvet innehas av makar *eller, om bostadsrätten avser bostadslägenhet, av sådana sambor på vilka lagen (1987:000) om sambors gemensamma hem skall tillämpas*. Vad som *nu har sagts* gäller ej, om annat *har* bestämts i stadgarna.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Lagen omtryckt 1982:353.

Lag om ändring i rättshjälpslagen (1972:429)

Härigenom föreskrivs att 8, 9, 16, 19, 22, 23, 25 och 31 §§ rättshjälpslagen (1972:429)¹ skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt SFS 1986:1041

Föreslagen lydelse

8 §

Allmän rättshjälp får ej beviljas

1. i angelägenhet som skall prövas eller på annat sätt behandlas utom riket, om ej den rättssökande är bosatt här och särskilda skäl föreligger för rättshjälp.

2. utlänningar som varken är eller tidigare varit bosatta här, om det inte finns särskilda skäl för rättshjälp.

3. näringsidkare i angelägenhet som uppkommit i hans näringsverksamhet, om ej skäl föreligger för rättshjälp med hänsyn till verksamhetens art och begränsade omfattning, hans ekonomiska och personliga förhållanden eller omständigheterna i övrigt.

4. i fråga om anspråk som överlåtit till den rättssökande, om överlåtelserna kan antagas ha ägt rum i syfte att åstadkomma fördel vid prövning av begäran om rättshjälp.

5. för upprättande av självdeklaration, äktenskapsförord eller testamente.

5. för upprättande av självdeklaration.

6. i mål om boskillnad enligt 9 kap. 2 § giftermålsbalken.

6. för upprättande av äktenskapsförord, testamente eller gåvohandling.

7. om frågan om rättshjälp kan anstå till dess en annan rättslig angelägenhet, vari anspråket stöder sig på väsentligen likartad grund, har avgjorts slutligt.

8. ägaren av en fastighet eller en byggnad i angelägenhet som avser fastigheten eller byggnaden, om han har eller borde ha haft rättsskyddsförsäkring eller något annat liknande rättsskydd som omfattar angelägenheten.

9. den som ej har befogat intresse av att få sin sak behandlad.

I fråga om visst slag av ärenden som är talrikt förekommande och normalt av enkel beskaffenhet kan regeringen förordna att allmän rättshjälp ej skall beviljas.

Under förutsättning av ömsesidighet kan regeringen förordna att medborgare i en viss främmande stat och den som, utan att vara medborgare i den staten, är bosatt där skall vara likställd med svensk medborgare i fråga om allmän rättshjälp.

Nuvarande lydelse²

Föreslagen lydelse

9 §

Vid allmän rättshjälp betalar staten kostnaderna i den rättsliga angelägenhet som rättshjälpen avser.

Såsom kostnad för rättshjälpen anses den rättssökandes kostnad för

¹ Lagen omtryckt 1983:487.

² Lydelse enligt riksdagens beslut (prop. 1986/87:26, JuU 13, rskr. 89).

1. biträde som varit behövt för tillvaratagande av den rättssökandes rätt,

2. bevisning vid allmän domstol, bostadsdomstolen, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen eller krigsrätt samt nödvändig utredning i angelägenhet, som kan komma under sådan domstols prövning eller som skall prövas av skiljemän,

2. bevisning vid allmän domstol, bostadsdomstolen, marknadsdomstolen eller arbetsdomstolen samt nödvändig utredning i angelägenhet, som kan komma under sådan domstols prövning eller som skall prövas av skiljemän.

3. utredning i angelägenhet som skall prövas av förvaltningsdomstol eller förvaltningsmyndighet om utredningen är skäligen påkallad för tillvaratagande av den rättssökandes rätt och ej kan erhållas genom myndigheten,

4. resa och upphålle för den rättssökande eller hans ställföreträdare och för vårdare eller annan, som måste anlitas i samband med inställelse inför domstol eller annan myndighet, om personlig inställelse ålagts, eller i samband med inställelse för sådan blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper som avses i lagen (1958:642) om blodundersökning m. m. vid utredning av faderskap eller läkarundersökning enligt 21 kap. 11 § föräldrabalken,

5. ansökningsavgift enligt förordningen (1987:000) om avgifter vid de allmänna domstolarna samt särskild avgift som skall betalas enligt förordningen (1981:1185) om utskökningsavgifter,

6. vad som av allmänna medel utgått i ersättning för översättning eller i ersättning enligt 4 eller 5 § lagen (1958:642) om blodundersökning m. m. vid utredning av faderskap eller enligt föreskrift i rättegångsbalken eller 3 § första stycket nämnda lag för bevisning som rätten självant föranställt om,

7. skiftesman som av domstol förordnats att verkställa bodelning med anledning av äktenskapsskillnad eller boskillnad,

7. bodelningsförrättare som har förordnats av domstol att verkställa bodelning med anledning av äktenskapsskillnad eller att verkställa sådan bodelning mellan sambor som förrättas av annan anledning än att den ena sambon har avlidit.

8. medling enligt 42 kap. 17 § rättegångsbalken.

Såsom kostnad för bevisning enligt andra stycket 2 anses ej den rättssökandes kostnad för sådan blodundersökning eller annan undersökning rörande ärftliga egenskaper som avses i lagen (1958:642) om blodundersökning m. m. vid utredning av faderskap.

16 §

Allmän rättshjälp får, om ej annat följer av 17 §, beviljas av advokat eller av biträdande jurist på advokatbyrå, om den rättsliga angelägenheten avser

äktenskapsskillnad
boskillnad, dock inte enligt 9 kap. 2 § giftermålsbalken

underhållsbidrag till make eller barn

faderskap till barn
vårdnad
umgänge.

äktenskapsskillnad

underhållsbidrag till make eller barn

faderskap till barn
vårdnad
umgänge.

Advokat eller biträdande jurist på advokatbyrå får ej bevilja allmän rättshjälp för verkställighet av avgörande om underhållsbidrag, vårdnad eller umgänge. Ej heller får advokat eller biträdande jurist bevilja allmän rättshjälp

1. om den rättssökande är dödsbo,
2. om den rättssökande är bosatt utom riket,
3. om den rättsliga angelägenheten skall prövas eller på annat sätt behandlas utom riket.

19 §

Beviljas allmän rättshjälp, betalas därefter uppkommande kostnader enligt 9 och 10 §§ av allmänna medel. Av allmänna medel betalas även biträdesersättning för tiden efter det att ansökan om rättshjälp kommit in till den myndighet som har att besluta om allmän rättshjälp. Detsamma gäller biträdeskostnad som uppkommit före ansökningen hos myndighet, om arbetet har varit av mindre omfattning eller bräds-kande art och ansökningen har gjorts utan väsentligt dröjsmål eller om eljest synnerliga skäl föreligger.

Vad som har sagts nu om ersättning till biträde gäller även i fråga om ersättning till *skiftesman*.

Vad som har sagts nu om ersättning till biträde gäller även i fråga om ersättning till *bodelningsförrättare*.

I fråga om ersättning som avses i 9 § andra stycket 6 skall rätten, i stället för att enligt 18 kap. 13 § rättegångsbalken ålägga den som beviljats allmän rättshjälp betalningsskyldighet, förklara att ersättningen utgör en kostnad för rättshjälpen.

22 §

Biträde, *skiftesman* och medlare har rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Vid bedömningen av vad som är skäligt arvode skall uppdragets art och omfattning beaktas. Hänsyn skall också tas till andra omständigheter av betydelse, såsom den skicklighet och den omsorg som uppdraget har utförts med samt den tid som har lagts ned på uppdraget. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, domstolsverket fastställer taxa som skall tillämpas vid bestämmande av ersättningen.

Har biträde, *skiftesman* eller medlare genom vårdslöshet eller försummelse föranlett kostnad för rättshjälpen, skall detta beaktas vid ersättningsens bestämmande. Om biträde missbrukat sin behörighet att bevilja allmän rättshjälp eller besluta om substitution eller det eljest föreligger särskilda skäl, får ersätt-

Biträde, *bodelningsförrättare* och medlare har rätt till skälig ersättning för arbete, tidsspillan och utlägg som uppdraget har krävt. Vid bedömningen av vad som är skäligt arvode skall uppdragets art och omfattning beaktas. Hänsyn skall också tas till andra omständigheter av betydelse, såsom den skicklighet och den omsorg som uppdraget har utförts med samt den tid som har lagts ned på uppdraget. Regeringen eller, efter regeringens bemyndigande, domstolsverket fastställer taxa som skall tillämpas vid bestämmande av ersättningen.

Har biträde, *bodelningsförrättare* eller medlare genom vårdslöshet eller försummelse föranlett kostnad för rättshjälpen, skall detta beaktas vid ersättningsens bestämmande. Om biträde missbrukat sin behörighet att bevilja allmän rättshjälp eller besluta om substitution eller det eljest föreligger särskilda

ningen jämkas.

Ersättning till biträde fastställs i mål eller ärende vid domstol av domstolen. Ersättning till biträde i annat fall och till *skiftesman* fastställs av rättshjälpsnämnden. Ersättning till medlare fastställs av domstolen.

skäl, får ersättningen jämkas.

Ersättning till biträde fastställs i mål eller ärende vid domstol av domstolen. Ersättning till biträde i annat fall och till *bodelningsförrättare* fastställs av rättshjälpsnämnden. Ersättning till medlare fastställs av domstolen.

23 §

Biträde får ej förbehålla sig eller mottaga ersättning av sin huvudman utöver vad som följer av 22 §. Har det skett, är förbehållet utan verkan och skall biträdet återbetala vad han uppburit för mycket. I fråga om ersättning till *skiftesman* och till medlare skall vad som har sagts nu äga motsvarande tillämpning.

Biträde får ej förbehålla sig eller mottaga ersättning av sin huvudman utöver vad som följer av 22 §. Har det skett, är förbehållet utan verkan och skall biträdet återbetala vad han uppburit för mycket. I fråga om ersättning till *bodelningsförrättare* och till medlare skall vad som har sagts nu äga motsvarande tillämpning.

25 §³

I angelägenhet, som ej handlägges vid allmän domstol, bostadsdomstolen, marknadsdomstolen eller arbetsdomstolen, beslutar rättshjälpsnämnden om utredning. Utan hinder härav får biträde besluta om utredning av mindre omfattning. Samma befogenhet tillkommer *skiftesman* som förordnats i ärende om bodelning.

I angelägenhet, som ej handlägges vid allmän domstol, bostadsdomstolen, marknadsdomstolen eller arbetsdomstolen, beslutar rättshjälpsnämnden om utredning. Utan hinder härav får biträde besluta om utredning av mindre omfattning. Samma befogenhet tillkommer *bodelningsförrättare*.

Den som medverkat vid utredning som avses i första stycket har rätt till ersättning enligt föreskrifter som regeringen meddelar. Ingår utredningen i mål eller ärende som har anhängiggjorts vid domstol fastställs ersättningen av domstolen. I annat fall bestämmes ersättningen av rättshjälpsnämnden.

31 §

I fråga om part som åtnjuter allmän rättshjälp i mål eller ärende vid domstol äger i fråga om kostnaderna för rättshjälpen bestämmelse i lag om parts rättegångskostnad tillämpning utom beträffande ersättning för ränta. Motpart eller annan som är ersättningsskyldig för sådana kostnader skall åläggas att utge ersättningen enligt vad som sägs i 33 §.

Om det döms till äktenskapsskillnad mellan makar efter gemensam ansökan och den ena maken har åtnjutit allmän rättshjälp, skall rätten ålägga den andra maken att betala staten hälften av kostnaderna för rättshjälpen. Om maximibeloppet för den andra makens rättshjälpsavgift skulle ha varit lägre än hälften av rättshjälpskostnaderna, skall åläggandet dock begränsas till vad som motsvarar maximibeloppet. Ersättningsskyldighet skall inte åläggas, om beloppet understiger en viss av regeringen fastställd

³ Senaste lydelse 1986: 657.

gräns. Ersättningsskyldighet skall heller inte åläggas om det med hänsyn till omständigheterna annars är obilligt.

Har i ärende om bodelning skiftesman förordnats och har ena maken åtnjutit allmän rättshjälp, skall rättshjälpsnämnden med motsvarande tillämpning av andra stycket besluta om kostnaderna för skiftesmannen och för utredning som denne har föranstaltat om. Beslutet om ersättningsskyldighet får verkställas enligt vad som är föreskrivet om allmän domstols dom.

Har bodelningsförrättare förordnats och har ena maken åtnjutit allmän rättshjälp, skall rättshjälpsnämnden med motsvarande tillämpning av andra stycket besluta om kostnaderna för bodelningsförrättaren och för utredning som denne har föranstaltat om. Beslutet om ersättningsskyldighet får verkställas enligt vad som är föreskrivet om allmän domstols dom.

Om den rättssökandes rättshjälpsavgift och tilläggsavgift tillsammans med den ersättning som maken har ålagts att betala enligt andra och tredje styckena överstiger rättshjälpskostnaderna, skall den rättssökande berättigas att få tillbaka den överskjutande delen.

Skall i annat fall beslut meddelas om fördelning av kostnader mellan parter, äger därom gällande bestämmelser motsvarande tillämpning i fråga om kostnaderna för allmän rättshjälp åt part. Därvid skall betalningsskyldighet åläggas för dessa kostnader i deras helhet eller till viss kvotdel utan angivande av bestämt belopp.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Har allmän rättshjälp sökts före ikraftträdandet, gäller 8 § i dess äldre lydelse.

3. Har någon med stöd av giftermålsbalken förordnats att vara skiftesman, skall hans rätt till ersättning för uppdraget prövas enligt äldre bestämmelser.

Härigenom föreskrivs att 33 § vapenlagen (1973:1176)¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

33 §

Skjutvapen och därtill hörande ammunition skall inlösas av staten om

1. tillstånd som medför rätt att inneha vapnet har återkallats utan att egendomen har förklarats förverkad eller är tagen i beslag,

2. vapeninnehavaren har avlidit,

3. ansökan om tillstånd till innehav av vapen som förvärvats genom arv, testamente eller *på grund av giftorätt* har avslagits,

3. ansökan om tillstånd till innehav av vapen som förvärvats genom arv, testamente eller *bodelning* här avslagits,

4. domstol har funnit att vapen, som innehas av någon som ej är berättigad därtill, ej skall förklaras förverkat eller åklagaren i ett sådant fall har beslutat att ej föra talan om förverkande.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Lagen omtryckt 1981:1360.

Härigenom föreskrivs att tilläggsbestämmelsen 4.6.5 riksdagsordningen¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

4 kap

4.6.5

Lagutskottet skall bereda ärenden rörande *giftermåls*-, föräldra-, ärvda-, handels-, jorda- eller utskönningsbalken eller lagar som ersätter eller anknyter till föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena icke tillhör annat utskotts beredning. Det skall vidare bereda ärenden som gäller försäkringsavtalsrätt, bolags- och föreningsrätt med undantag för bostadsrätt, växel- och checkrätt, skadeståndsrätt, immaterialrätt, transporträtt, konkursrätt, internationell privaträtt samt lagstiftning i andra ärenden av allmänt privaträttslig beskaffenhet. Utskottet skall även bereda ärenden om konsumentskydd samt exekutionsväsendet.

Lagutskottet skall bereda ärenden rörande *äktenskaps*-, föräldra-, ärvda-, handels-, jorda- eller utskönningsbalken eller lagar som ersätter eller anknyter till föreskrifter i dessa balkar, i den mån ärendena icke tillhör annat utskotts beredning. Det skall vidare bereda ärenden som gäller försäkringsavtalsrätt, bolags- och föreningsrätt med undantag för bostadsrätt, växel- och checkrätt, skadeståndsrätt, immaterialrätt, transporträtt, konkursrätt, internationell privaträtt samt lagstiftning i andra ärenden av allmänt privaträttslig beskaffenhet. Utskottet skall även bereda ärenden om konsumentskydd samt exekutionsväsendet.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

¹ Riksdagsordningen omtryckt 1985:1068.

Härigenom föreskrivs att 9 kap. 4 § gruvlagen (1974:342) skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

9 kap

4 §¹

Har fångeshandling icke företetts eller har tillstånd till förvärvet ej erhållits när sådant krävs enligt lagen (1982:618) om utländska förvärv av fast egendom m.m., skall bergmästaren förklara anmälan vara utan verkan. I annat fall skall han snarast anteckna anmälningen i gruvregistret.

Bergmästaren skall förklara anmälan utan verkan, om

1. fångeshandlingen inte har företetts,

2. tillstånd till förvärvet inte erhållits när sådant krävs enligt lagen (1982:618) om utländska förvärv av fast egendom m.m., eller

3. förvärvet har skett genom en sådan gåva mellan makar som inte har registrerats enligt 16 kap. äktenskapsbalken.

I annat fall skall han snarast anteckna anmälningen i gruvregistret.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Har en gåva mellan makar eller blivande makar skett genom äktenskapsförord som har registrerats, skall 9 kap. 4 § tillämpas i dess äldre lydelse.

Lag om ändring i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer

Härigenom föreskrivs att 2 och 3 §§ lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

När bouppteckning har skett efter en avliden, får efterlevande make, arvinge, testamentstagare, boutredningsman eller testamentsexekutor ansöka om kallelse på den avlidnes okända borgenärer. Var den avlidne gift, får kallelse sökas även på den efterlevande makens okända borgenärer.

Bestämmelserna i första stycket om efterlevande make gäller också en sådan efterlevande sambo som avses i lagen (1987:000) om sambors gemensamma hem, om denne har begärt att bodelning skall för rättas enligt 5 § samma lag.

3 §

När boskillnad har beviljats eller det har dömts till äktenskapsskillnad, får vardera maken ansöka om kallelse på egna eller andra makens okända borgenärer.

När ansökan om äktenskapsskillnad eller anmälan enligt 9 kap. 1 § andra stycket äktenskapsbalken har gjorts, får vardera maken ansöka om kallelse på egna eller andra makens okända borgenärer.

Kallelse på okända borgenärer får också sökas av förmyndaren, när någon har förklarats omyndig.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Har boskillnad beviljats, skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas när det gäller rätten att på grund av boskillnaden ansöka om kallelse på okända borgenärer.

Lag om ändring i lagen (1982:352) om rätt till
fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt

Härigenom föreskrivs att 7 § lagen (1982:352) om rätt till fastighetsförvärv för ombildning till bostadsrätt skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt BoU 1986/87:13

Föreslagen lydelse

7 §

Hembud sker hos hyresnämnden genom skriftlig anmälan av fastighetsägaren. Fastighetsägaren skall härvid ge in ett av honom undertecknat skriftligt förslag till köpeavtal som skall innehålla uppgift om köpeskillingen för den hembudna egendomen och övriga villkor för förvärvet. Om det för en överlåtelse behövs makes samtycke enligt 6 kap. 4 § giftermålsbalken, skall makens samtycke ges till avtalsförslaget.

Hembud sker hos hyresnämnden genom skriftlig anmälan av fastighetsägaren. Fastighetsägaren skall härvid ge in ett av honom undertecknat skriftligt förslag till köpeavtal som skall innehålla uppgift om köpeskillingen för den hembudna egendomen och övriga villkor för förvärvet. Om det för en överlåtelse behövs makes samtycke enligt äktenskapsbalken, skall makens samtycke ges till avtalsförslaget.

Om ett hembud inte uppfyller vad som föreskrivs i första stycket, skall hyresnämnden förelägga fastighetsägaren att avhjälpa bristen inom viss tid. Efterkommer fastighetsägaren föreläggandet, anses hembud ha skett den dag då bristen avhjälpes. Efterkommer fastighetsägaren inte föreläggandet, får hembudet avvisas.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.

2. Om avtalsförslaget har undertecknats före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas.

Lag om ändring i lagen (1985:658) om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1985:658) om arrendatorers rätt att förvärva arrendestället skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

8 §

Hembud sker hos arrendenämnden genom skriftlig anmälan av jordägaren. Jordägare skall härvid ge in ett av honom undertecknat skriftligt förslag till köpeavtal som skall innehålla uppgift om köpeskillingen för den hembjudna egendomen och övriga villkor för förvärvet. Om det för en överlåtelse behövs makes samtycke enligt 6 kap. 4 § giftermålsbalken, skall makens samtycke ges till avtalsförslaget.

Hembud sker hos arrendenämnden genom skriftlig anmälan av jordägaren. Jordägare skall härvid ge in ett av honom undertecknat skriftligt förslag till köpeavtal som skall innehålla uppgift om köpeskillingen för den hembjudna egendomen och övriga villkor för förvärvet. Om det för en överlåtelse behövs makes samtycke enligt äktenskapsbalken, skall makens samtycke ges till avtalsförslaget.

Om ett hembud inte uppfyller vad som föreskrivs i första stycket, skall arrendenämnden förelägga jordägaren att avhjälpa bristen inom viss tid. Efterkommer jordägaren föreläggandet, anses hembud ha skett den dag då bristen avhjälpes. Efterkommer jordägaren inte föreläggandet, får hembudet avvisas.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 1988.
 2. Om avtalsförslaget har undertecknats före ikraftträdandet, skall äldre bestämmelser fortfarande tillämpas.

